

Kriminaalmenetluse seadustiku, väärteomenetluse seadustiku ja elektroonilise side seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirja juurde

Lisa

Märkuste arvestamise ja mitteamrvestamise tabel

Märkuse esitaja/märkuse sisu		Märkusega arvestamine/mitteamrvestamine
Siseministeerium		
1.	KrMS § 90 ¹ lõike 2 puhul tekib küsimus, kas kohus kohtumenetluses ei või omal algatusel seda päringut teha, vaid prokuratuur peab selleks taotluse esitama ning uurimisasutus pärast kohtult loa saamist päringu tegema? Siseministeeriumi hinnangul tuleks arusaamatuste vältimiseks kohtumenetluse osa eraldi välja tuua nagu kehtivas seaduses on sätestatud - uurimisasutus võib teha prokuratuuri taotlusel ja eeluurimiskohtuniku loal kohtueelses menetluses või kohtu loal kohtumenetluses. Seda eeldusel, et prokuratuur või kohus sideettevõtjale otse päringut esitada ei soovi.	ARVESTATUD. Sätte sõnastust vastavalt muudetud. Seonduvalt täpsustatud ka sama paragrahvi lõiget 4 (lisatud eraldi punktiga eelnõusse).
2.	Siseministeeriumi hinnangul tuleks VTMS-s loobuda mõistest „üksikpäring“, kuna: 1) kannatanu ei tea minutilise täpsusega, mis kell sideanss talle tehti, eriti puudutab see eakamaid inimesi. Samuti ei väljasta sideettevõtja kliendile sissetulevate kõnede eristust. 2) ühe sideanssi põhjal ei ole võimalik tuvastada ettemakstud kõnekaardi omanikku.	ANTUD SELGITUS Käesoleva eelnõu eesmärk on lahendada üksnes süüteomenetluses sideandmete päringute õiguslik alus ning võimalus andmete saamiseks. Hetkel ei ole soov päringute tegemise kohaldamisala laiendada. Seetõttu tuleks selle küsimuse juurde tulla tagasi planeeritud hilisema eelnõu puhul.
3.	Märgime, et süütegude menetlemine ja toimepandud tegude tõendamine on riigi positiivne kohustus, mis tuleneb nii põhiseadusest kui ka Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonist. Tänapäeva digiühiskonnas on elektroonilise side teenuse osutajate andmed määrava tähtsusega, olgu siis tegemist internetis või väljaspool seda toime pandud süütegudega. Seetõttu on oluline, et riigi poolt oleks paika pandud, mis andmeid ja mis aja perioodi kohta peavad teenusosutajad pädevatele asutustele järelepärimiste korral edastama. Olukorras, kus eelnõu jõustumisel saavad uurimisasutused kriminaalmenetlustes sideettevõtjatelt üksnes ärilisel eesmärgil säilitatud andmeid, siis need andmed ei pruugi enam olla ühetaolised – ühel ettevõttel võivad olla ühed andmeid ja teisel teistsugused. Samuti on võimalik, et sideettevõtja ärilised eesmärgid ajas muutuvad ja ettevõtte ei säilita tuleviks, kas üldse või säilitab oluliselt lühema aja jooksul vajalikke andmeid. Seega võib tulevikus teatud faktiliste asjaolude tõendamine sõltuda sellest, millise	ANTUD SELGITUS Nõustume toodud selgitustega, et eelnõu kohaselt ei pruugi tulevikus enam andmed olla kättesaadavad samasuguses ulatuses nagu varasemalt. Samas leiame, et riigil ei ole võimalik kehtestada regulatsiooni teatud andmete säilitamiseks ärilistel eesmärkidel, kuna see tähendaks sisuliselt üldise ja ühetaolise säilitamiskohustuse jätkamist ning see ei oleks kooskõlas EL Kohtu praktikaga.

	sideettevõtte klient on süüdistatav või kannatanu. Kokkuvõttes muudab see uurimisasutuste töö keerukamaks, kuna puudub kindlus ja teadmine, kas või mis andmeid on võimalik kasutada. Seetõttu me ei nõustu eelnõu seletuskirja peatükis „Mõju riigiasutuste töökorraldusele“ tooduga, et kavandatavad muudatused ei too kaasa olulisi põhimõttelisi muudatusi. Mööname, et arvestades seniseid Euroopa Kohtu (EK) lahendeid ei ole lihtsat lahendust viimaks olemasolev sideandmete üldine säilitamiskohustus kooskõlla EK otsustega. Sihistatud või teatud kriteeriumite alusel säilitamiskohustuse kehtestamisega tekivad muud õiguslikud ja tehnilised küsimused, sh kooskõla PS §-ga 12. Eestis tegutsevad kolm suuremat sideettevõtet on elutähtsateenuse osutajad, mistõttu on teatud andmete säilitamine vajalik ka sidevõrgu turvalisuse ja terviklikkuse ning teenuste koostalitusvõime tagamiseks, sh tehnilise toimepidevuse jälgimiseks ja rikete analüüsiks. Sellised andmed on muuhulgas vajalikud tuvastamiseks vaenulike välisriikide küberluuret. Seega oleks riigil võimalik sarnaselt ESS § 87 lõikele 2 kehtestada regulatsioon teatud andmete säilitamiseks äriistel eesmärkidel. Sellisel juhul oleks ka KrMSi ja VTMS alusel küsitud sideandmete/andmeliiklusandmete puhul tagatud ühetaolisus nii andmete koosseisu kui tähtsuse osas.	
4.	Lisaks süüteomenetluses sideandmete jätkuval kasutamisevõimalusele on samavõrd oluline õiguslikult tagada sideandmete säilitamine, juurdepääs ja nende kasutamine julgeolekuasutustele riigi julgeoleku eesmärgil, seda nii ESS § 111¹ lõigetes 2 ja 3 nimetatud andmete kui ka muude tekkivate andmete puhul. 1) Eelnõu 3 punktiga 2 täiendatakse ESS § 102 lõikega 2¹ ja nähakse ette õiguslik alus ning sideettevõtjale kohustus avaldada kohtuvälisele menetlejale, uurimisasutusele, prokuratuurile ja kohtule sideteenuse osutamisel teatavaks saanud ja säilitatud andmeid. Siseministeeriumi hinnangul tuleks õigusselguse huvides sätestada sideettevõtjale ka õigus väljastada äriistele eesmärkidel säilitatavaid andmeid, s.o ESS § 111 lõigetes 2 ja 3 nimetatud andmeid, julgeolekuasutusele. Kehtiva JAS § 26 lg 3 p 4 ja § 31 lg 1 p 6 kohaselt tuleb julgeolekuasutustele õigus küsida ja saada sideettevõtjalt ka neid äriisel eesmärgil säilitatud andmeid, mida ESS § 111¹ lõiked 2 ja 3 ei kohusta neid säilitama. Kuivõrd eelnõu § 3 punktiga 2 luuakse sideettevõtjatele eraldi alus äriistel eesmärkidel säilitatud andmete väljastamiseks, siis tuleks	ANTUD SELGITUS Eelnõuga ei muudeta julgeolekuasutuste poolt päringute tegemise korda ning juurdepääsu andmetele. Julgeolekuasutuste juurdepääs jääb alles vastavalt ESS § 111¹ regulatsioonile. Julgeolekuasutuste poolt päringute tegemine, andmete säilitamise ja andmetele juurdepääsu regulatsiooni muutmine on kavandatud hiljem eraldi eelnõuga.

õigusselguse huvides täiendada eelnõu sõnastust ja lisada sinna juurde kohustus väljastada ärielistel eesmärkidel säilitatud andmeid ka julgeolekuasutustele. Sellest tulenevalt teeme ettepaneku sõnastada ESS § 102 lõige 2¹ näiteks järgmiselt: „(2¹) Sideettevõtja on kohustatud avaldama ilma kliendi nõusolekuta sideteenuse osutamise käigus temale teatavaks saanud ja säilitatud andmeid julgeolekuasutuste seaduses ja menetlusseadustikes sätestatud alustel ja korras julgeolekuasutusele, uurimisasutusele, prokuratuurile ja kohtule ning vääртеomenetluse seadustiku § 31² lõikes 1 nimetatud kohtuvälisele menetlejale.“. 2) Teeme ettepaneku täiendada ESS § 111¹ lõikeid 1 kuni 3 ja lisada sõnastusse andmete säilitamise eesmärgiks riigi julgeoleku tagamine ja raske kuritegevuse vastu võitlemine. Euroopa Kohus on öelnud, et sideandmete üldine säilitamine on küll EL õigusega vastuolus, kuid lubab säilitamist, kui on vajalik lahendada rasket kuritegu või esineb tõsine ja reaalne oht riigi julgeolekule. Arvestades, et Eesti idanaabriks on Venemaa Föderatsioon, kes alates 24.02.2022 peab täiemahulist agressioonisõda Ukrainas ja kelle režiimi on Riigikogu 18.10.2022 kuulutanud terroristlikuks, on oht Eesti riigi julgeolekule püsiv. Riigi julgeoleku seisukohast on oluline, et seaduse tasandil oleks selge õiguslik alus üldiseks sideandmete säilitamiseks ja nende juurdepääsuks. Tuleb arvestada, et vastavalt Euroopa Liidu aluslepingu artikli 4 punkti 2 kohaselt jääb riigi julgeolek iga liikmesriigi ainuvastutusse, mistõttu riigi julgeolekuga seotud küsimused on riigi enda kehtestada. Tagamaks riigi julgeoleku eesmärgil sideandmete säilitamise ja sel eesmärgil tehtud päringute õiguspärasus teeme ettepaneku sõnastada ESS § 111¹ lõigete 1 kuni 3 sissejuhatav tekst näiteks järgmiselt: „(1) Sideettevõtja on kohustatud <u>riigi julgeoleku ja raskete kuritegude vastu võitlemise eesmärgil</u> säilitama andmed, et oleks võimalik teha järgmisi toiminguid:“; „(2) Telefoni- ja mobiiltelefoniteenuse ning telefonivõrgu ja mobiiltelefonivõrgu teenuse osutaja on kohustatud <u>riigi julgeoleku ja raskete kuritegude vastu võitlemise eesmärgil</u> säilitama järgmised andmed:“; „(3) Interneti-ühenduse, elektronposti ja Interneti-telefoni teenuse osutaja on kohustatud <u>riigi julgeoleku ja raskete kuritegude vastu võitlemise eesmärgil</u> säilitama järgmised andmed:“.	